

Robots dreigen samenleving te splitsen

Arbeid

-Dirk de Hoog -

De robots komen er aan en zullen voor grote veranderingen zorgen in de samenleving. Hoe precies weet niemand, maar de impact op de arbeidsmarkt zal fors zijn. Hoe blijven we de robots de baas?

Dat de komende decennia veel banen gaan verdwijnen door allerlei vormen van automatisering, zoals robots, slimme computers, 3d printers en zelfrijdende auto's, staat buiten kijf. De vraag is alleen in welk tempo en hoeveel nieuwe banen er gecreëerd zullen worden.

De komende twintig worden in de Verenigde Staten door automatisering 47 procent van alle banen overgenomen door computers voorspelde een groep onderzoekers van de universiteit van Oxford in 2013. Het adviesbureau Deloitte komt voor Nederland in 2014 met een vergelijkbare voorspelling. De komende decennia kunnen twee tot drie miljoen banen verdwijnen.

Volgens de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) zal het echter allemaal niet zo'n vaart lopen, staat in het rapport *De robot de baas* dat de raad 8 december 2015 presenteerde.

Volgens de WRR gaat automatisering in de praktijk een stuk minder snel dan vaak wordt voorspeld. Bovendien komen er door automatisering ook weer nieuwe banen bij. En in het ideale geval vervangen robots geen mensen, maar gaan ze samenwerken.

De raad wijst er op dat de robotdichtheid op dit moment in Nederland niet erg hoog is. Vooral het midden- en kleinbedrijf vinden ze te duur. Nu zijn er zo'n 93 robots op elke 10 duizend werknemers. In Korea zijn dat er 437.

De raad pleit er dan ook juist voor de robotisering te omhelzen om economisch niet achter te blijven, want automatisering leidt tot een hogere productiviteit.

Inmiddels is duidelijk dat robots niet alleen banen bedreigen van lager opgeleiden in de productie-industrie. Ook in de zorg, denk aan robot Alice, onderwijs en de financiële en bestuurlijke sector rukt de automatisering op. Dus ook banen op middelbaar en hoger niveau staan op de tocht. En dan op grote schaal. Denk aan de recente reorganisatie bij de Rabobank waar negenduizend banen zijn geschrapt, voor een deel door automatisering. Robots breed opgevat als allerlei vormen van digitale informatica, zoals gewone computers, hebben natuurlijk allang hun intrede gedaan in de economie.

Stel je voor dat er zelfrijdende vrachtwagens komen, en die komen er. Dan staan er in Nederland al snel honderdduizend banen op de tocht in de transportsector.

Niet alleen de WRR houdt zich bezig met robots. Zo was het een belangrijk onderwerp op het World Economic Forum dat in januari in Davos werd gehouden. Daar voorspelde de oprichter van het forum Klaus Schwab dat wereldwijd de komende vijf jaar minstens vijf miljoen banen door automatisering zullen verdwijnen. Hij schetst het dilemma van de voortschrijdende techniek. "Er is nog nooit een grotere belofte geweest dan nu. Maar ook nog nooit een groter gevaar."

De gevolgen van de automatisering zijn nu al merkbaar stelt Martin Ford, de auteur van het boek *Rise of the Robots*. Hij hield bij de presentatie van het WRR rapport een kritische inleiding. Daarin zei hij onder meer dat door automatisering de traditionele band tussen werk en inkomen onder druk staat. In de toekomst is

er simpelweg te weinig betaalde arbeid voor iedereen. Terwijl de economische groei doorgaat.

Maar de opbrengst daarvan gaat naar een beperkt aantal bedrijven en de rijken. Namelijk de bezitters van de robot-, internet- en automatiseringsindustrie. Hij wees er op dat de afgelopen decennia in de VS de lonen uit arbeid achterbleven bij de economische groei als gevolg van de automatisering. Dat is dus een verschuiving van inkomsten uit arbeid naar inkomsten uit kapitaal.

Ook neemt de groei van het aantal banen af. In de Groene Amsterdammer van 14 januari 2015 zegt hij dat in de VS tussen het jaar 2000 en 2010 er netto nul banen bij zijn gekomen. Dat is de eerste nulgroei per decennium in honderd jaar. Als voorbeeld noemt hij Wall Street. Daar werkten in 2013 de helft van het aantal mensen van tien jaar eerder.

Het gevaar van banenverlies door automatisering wordt door de WRR wel onderkend. Daarom pleit de raad voor een *inclusieve agenda*. “Zo’n agenda dient ertoe om voorbereid te zijn op de veranderingen die gaan komen en om invloed uit te kunnen oefenen op de aard van die veranderingen”, staat in het rapport. “Want technologie overkomt ons niet maar is beïnvloedbaar”, schrijft de raad hoopvol. Daarmee doet de WRR een oproep aan de politiek en andere maatschappelijke sferen om actief aan de slag te gaan om de robots de baas te blijven. Een mooie, maar wellicht te optimistische gedachte.

“Mijn stelling is eenvoudig. Het effect van de nieuwe technologieën op het welzijn van mensen in de hele wereld wordt bepaald door de vraag wie de eigenaar is van de nieuwe technologieën”, schrijft Harvard econoom Richard Freeman. Hij leverde het hoofdstuk *Wie de robots bezit, bezit de macht* in het WRR rapport. En daarmee slaat hij de spijker op zijn kop. Want we krijgen natuurlijk wel kapitalistische robots. Bedrijven zullen bij de invoering van automatisering vooral letten op het economisch rendement en zich weinig zorgen maken over het massale banenverlies. Dat is de zorg voor anderen.

De bezitters van de robots hebben al een naam: Fang. Dat staat voor Facebook, Amazon, Netflix en Google. De aandelen van deze internetbedrijven zorgden er voor dat de Amerikaanse beursindex in 2015 niet in een diepe val kwam. Gemiddeld haalden ze een beursrendement van 83%. Tot nu toe zijn deze bedrijven vooral actief op internet. Maar ze zijn ook bezig met het ontwikkelen

van bijvoorbeeld zelfrijdende auto's drone's en met robots geautomatiseerde magazijnen. Bovendien hebben ze enorm veel geld in kas waardoor ze veel kunnen investeren in nieuwe technologie.

En daarmee komen we op een kernpunt in het robotverhaal. De belangrijkste technologie en infrastructuur voor internet en alles wat daar mee verbonden is, is in handen van een beperkt aantal grote bedrijven. Daar hoort natuurlijk ook Apple bij. De beurswaarde van dat bedrijf was een paar maanden geleden bijna 800 miljard dollar en daarmee het grootste bedrijf ter wereld. Dat vermogen is ongeveer vergelijkbaar met het bruto binnenlandse product van Nederland. Nu ja, de Apple aandelen zijn even flink gekelderde zodat momenteel Google met een waarde van 568 miljard dollar werelds grootste is.

Dat zet natuurlijk vraagtekens bij de door de WRR bepleitte 'inclusieve agenda'. Nederland is in de ogen van Apple een peulenschilletje. Natuurlijk kunnen we hier in de polder pleiten voor een menswaardig robotbeleid. Maar de automatiseringsreuzen zullen ongenadig over ons heen rollen. Dus is op zijn minst Europees beleid nodig om werkelijke macht te vormen tegenover deze molochen. Er zijn bijvoorbeeld al stemmen opgegaan om een bedrijf als Google te dwingen op te spitsen in kleinere bedrijven om zo de macht te breken.

Een ander punt is natuurlijk hoe we kunnen voorkomen dat robots de samenleving splijten in een grote arme onderklasse van werklozen en mensen met een marginale baan, en een bovenklasse van rijken. Voor zover die onderklasse niet al bestaat natuurlijk. Volgens een bericht in de Volkskrant van 2 februari is in Nederland nu al 12 procent van de gezinnen op een of andere manier afhankelijk van een uitkering.

Vanwege het dreigende perspectief dat in de toekomst steeds minder mensen via arbeid in een eigen inkomen kunnen voorzien, pleit Martin Ford voor een wereldwijd basisinkomen. Te betalen uit de winst die bedrijven met robots maken. Hij verwacht dat er over een aantal jaren namelijk gewoon te weinig banen overblijven om iedereen aan het werk te houden.

Kijk, dan kunnen we toch blij de toekomst tegemoet. Lekker doen wat we zelf willen, terwijl robots ons geld verdienen.

door Dirk de Hoog

De robot de baas. De toekomst van werk in het tweede machinetijdperk. Robert Went, Monique Kremer en André Knottnerus. €19,95

Hier is een videoverslag te zien van de presentatie van het WRR rapport

<https://dezwijger.nl/programma/de-robot-de-baas>